

**Karolina Dziubata, Michalina Janaszak,
Natalia Ostaszewska, Martyna Szalek**
Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

**OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA
„ZAANGAŻOWANIE/EDUKACJA/ANIMACJA.
ETNOLOGIA I ANTROPOLOGIA KULTUROWA WOBEC
ZMIAN SPOŁECZNYCH”, 18-22 WRZEŚNIA 2019 R., POZNAŃ**

Konferencja „ZAANGAŻOWANIE/EDUKACJA/ANIMACJA. Etnologia i antropologia kulturowa wobec zmian społecznych” towarzyszyła XCV Walnemu Zgromadzeniu Delegatów Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. 18 września w Instytucie im. Oskara Kolberga w Poznaniu odbyło się posiedzenie Zarządu Głównego PTL, natomiast 19 i 20 września na Wydziale Historycznym UAM miały miejsce obrady konferencyjne. Podczas Walnego Zgromadzenia Delegatów (19.09.) dokonano wyboru Zarządu Głównego na kadencję 2019-2023 nowych władz Towarzystwa. Konferencja została zorganizowana przez Zarząd Główny PTL i Oddział PTL w Poznaniu, a także Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM, Instytut Socjologii UAM, Centrum Badań Migracyjnych, Instytut im. Oskara Kolberga w Poznaniu oraz Muzeum Etnograficzne – Oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu.

Obrady konferencyjne otworzyła prezeska Oddziału PTL w Poznaniu, dr hab. prof. UAM Anna Weronika Brzezińska, która powitała zgromadzonych, wprowadziła ich w tematykę konferencji i zapowiedziała sesję plenarną. Następnie głos zabrał prezes Zarządu Głównego PTL mijającej kadencji, dyrektor Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM, prof. dr hab. Michał Buchowski, nawiązując w swym przemówieniu do obchodzonego w maju 2019 roku stulecia poznańskiego uniwersytetu oraz tradycji i współczesnego funkcjonowania miejscowego akademickiego ośrodka etnologicznego. W dalszej części prezeska Oddziału PTL w Krakowie, Małgorzata Oleszkiewicz, zaprezentowała najnowszą publikację wydaną przez Polskie Towarzystwo Ludoznawcze: *Etnografowie*

i ludoznawcy polscy. Sylwetki, szkice biograficzne, t. V, pod red. dr Katarzyny Ceklarz, dr Anny Spiss i prof. Jana Święcha.

Sesję plenarną rozpoczęło wystąpienie dr hab. prof. UwB Urszuli Wróblewskiej (Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku), zatytułowane *Regionalizm w szkołach w okresie międzywojennym – między teorią a praktyką*. Referentka skupiła się na kwestiach związanych ze sposobem postrzegania regionalizmu, analizując między innymi szkolne programy nauczania. Następnie mgr Marta Kluszczyńska zaprezentowała, w imieniu swoim oraz dr hab. prof. UAM Izabelli Main (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM, Centrum Badań Migracyjnych UAM), temat *Projekty edukacyjne na rzecz integracji społecznej oraz kształtowania postaw tolerancji i zrozumienia*, koncentrując się wokół działań Centrum Badań Migracyjnych UAM. Wśród omawianych projektów znalazła się między innymi akcja „Zaadoptuj kamizelkę”, koordynowana przez Centrum Badań Migracyjnych UAM oraz Migrant Info Point. Inicjatywa polegała na umieszczaniu w przestrzeni publicznej – w urzędach, kinach, kawiarniach, kościołach, szkołach itp. – kamizelek ratunkowych noszonych przez przepływających przez morze uchodźców. Jedną z takich kamizelek znalazła się na sali obrad konferencyjnych. Jako trzecia głos zabrała Elżbieta Berendt (Muzeum Etnograficzne MNWr), której wystąpienie zatytułowane *Mediatorzy i opowiadacze. Muzealnictwo zaangażowane* poświęcone było rozważaniom na temat roli, jaką mogą odgrywać muzea w oswojaniu obcego terytorium oraz postrzeganiu inności.

Po przerwie dr hab. prof. UŁ Inga B. Kuźma (Pracownia Antropologii Praktycznej, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UŁ, Centrum Innowacji Społecznych UŁ, PTL Oddział w Łodzi) mówiła o *Praktykowaniu antropologii w sferze publicznej*. Referentka zwróciła uwagę na wyzwania, z jakimi mierzy się badacz realizujący zadania w sferze publicznej, zastanawiając się jednocześnie nad rolą i społecznym postrzeganiem antropologów. Następnie Anna Czyżewska (Federacja Mazowia) przedstawiła inicjatywy partycypacyjne związane z akcjami społecznymi w referacie *Projekty partycypacyjne i formy współpracy ze środowiskami lokalnymi w zakresie współtworzenia przestrzeni społecznych*. Jednym z omawianych projektów było „Jednodniowe Muzeum Żbikowa” – wystawa prezentowana w przestrzeni pruszkowskiego Muzeum Duląg 121.

Sesję plenarną zamknęło wystąpienie dr hab. Tomasza Rakowskiego (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UW, PTL Oddział w War-

szawie), zatytułowane *Etnografia, eksperyment, współdziałanie. Antropologiczne wymiary sztuki społecznej i partycypacyjnej*, w którym referent na przykładach konkretnych inicjatyw z pogranicza sztuki i animacji rozważał zagadnienia związane z etnografią twórczą i otwierającą.

Po przerwie rozpoczęła się sesja posterowa, podczas której uczestnicy konferencji mogli zapoznać się z plakatami naukowymi, przedstawiającymi zagadnienia związane z problematyką z zakresu edukacji i animacji, a także porozmawiać z autorkami i autorami prezentowanych posterów.

Ostatni element programu dnia stanowiło Walne Zgromadzenie Delegatów Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, podczas którego wybrano nowe władze na kadencję 2019-2023. Funkcję prezesa powierzono dr hab. prof. UAM Annie Weronice Brzezińskiej.

Drugiego dnia konferencji, w piątek 20 września, w budynku Collegium Historicum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbyły się równolegle trzy sesje. Obrady w ramach każdej z nich podzielone były na dwa bloki. Sesja pierwsza miała miejsce w sali nazwanej imieniem wybitnego polskiego badacza i kluczowej postaci dla rozwoju naszej dyscypliny w poznańskim ośrodku etnologicznym – profesora Józefa Burszty.

Panel otworzył referat dr Katarzyny Majbrody (Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej UW) *O potrzebie współpracy i współtworzenia edukacji otwierającej. Antropologia społeczno-kulturowa jako krytyczna praktyka demokratyzacji wiedzy*, w którym badaczka odpowiedziała na pytanie o możliwości i ograniczenia pojawiające się w rozwijaniu antropologicznych praktyk edukacyjnych. Studium przypadku omawianego problemu był projekt Pracowni Edukacji Otwierającej Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego. Pracownia została podana jako przykład strategii demokratyzacji wiedzy i konkretnej oferty edukacyjnej, którą może zaproponować antropologia kulturowa. Nasza dyscyplina, z uwagi na silnie zróżnicowane obszary zainteresowań badawczych, może zostać wykorzystana do uzupełnienia treści edukacyjnych m.in. o wątki międzykulturowe, wielokulturowe, regionalne, genderowe, obywatelskie, emancypacyjne, równościowe i antydyskryminacyjne. Jako badaczki i badaczki, apelowała dr Majbroda, powinniśmy popularyzować tworzoną przez nas rzetelną wiedzę na tematy, którymi się zajmujemy. Dzięki temu, jako edukatorzy, możemy przyczynić się do minimalizowania i zapobiegania dyskryminacji i marginalizacji jednostek lub grup społecznych w praktykach edukacyjnych.

Jako druga wystąpiła dr hab. Magdalena Krysińska-Kałużna (Ośrodek Studiów Amerykańskich – CESLA UW) z referatem o tytule *Czy w Polsce możliwa jest antropologia działająca Sola Taxa?* Badaczka zaprezentowała sylwetkę Sola Taxa, amerykańskiego antropologa znanego z koncepcji *action anthropology* oraz badań wśród Indian Meskwaki. Prelegentka poddała refleksyjnej krytyce działania antropologów, które bywają oparte są na relacjach kolonialnych – przedmiotowe traktowanie jednostek lub grup społecznych, wśród których prowadzi się badania, postrzeganie ich jedynie jako źródło wiedzy i narzędzie do pozyskania informacji. Badaczka skrytykowała również system szkolnictwa wyższego i struktury akademickie, które zmuszają antropologów i antropolożki do „produkcji” badań terenowych, tekstów naukowych i wystąpień konferencyjnych w celu zdobycia wymaganych przez uczelnie i programy stypendialne punktów. Magdalena Krysińska-Kałużna postulowała postawę zaangażowaną w problemy badanej społeczności. Do takich działań należą m.in. koordynowanie przez nią sprawy ludów tubylczych Ameryki Łacińskiej w polskiej sekcji Amnesty International, długoletnia współpraca z Centrum Informacyjnym Romów i działania w ramach Akademii Demokracji.

Trzecim referatem w ramach sesji był „*Konkurs Antropologiczny*” na Pomorzu: *przykład upowszechniania wiedzy antropologicznej w ośrodku etnologii gdańskiej* przedstawiony przez dr hab. Tarzycjusza Bulińskiego i mgr Martę Szaszkiwicz (Zakład Etnologii i Antropologii Kulturowej, Uniwersytet Gdański). Prelegenci przedstawili genezę, cel i przebieg czterech edycji konkursu, który stanowi cykliczny projekt organizowany przez Studenckie Koło Naukowe Etnologów Uniwersytetu Gdańskiego oraz Zakład Etnologii i Antropologii Kulturowej UG od 2014 roku. Dedykowany jest on uczniom szkół ponadgimnazjalnych województwa pomorskiego. Jego nadrzędnym celem jest popularyzowanie wiedzy na temat antropologii, zwiększenie świadomości kulturowej wśród licealistów oraz zaprezentowanie naszej dyscypliny jako nauki atrakcyjnej dla młodego człowieka.

Czwarty referat zatytułowany *Nauczania zaangażowane a kompetencje interkulturowe nauczycieli z perspektywy antropologii edukacji* zaprezentował dr Jarema Drozdowicz (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM). Dr Drozdowicz przedstawił koncepcję nauczania zaangażowanego, czyli refleksyjnego, świadomego i otwartego podejścia do praktyk edukacyjnych. W kontekście tym wyróżnił antropologię edukacji, czyli subdyscyplinę mieszczącą się zarówno w ramach pedagogiki jak i antropologii kulturowej. Wątki podjęte przez dra Drozdowicza nawiązywały do poprzed-

nich referatów, przede wszystkim do postulatów przedstawionych przez dr K. Majbrodę i dr hab. M. Krysińską-Kałużną. Prelegent zaproponował bowiem udział antropologów we wprowadzaniu zmian polityki, języka i paradygmatu edukacyjnego, które miałyby na celu kształtowanie nowych dyskursów edukacyjnych oraz implementację praktycznych rozwiązań.

Pierwszy po dyskusji i przerwie kawowej, a jednocześnie piąty w całym panelu referat wygłosiła prof. dr hab. Janina Hajduk-Nijakowska (Uniwersytet Opolski). W wystąpieniu zatytułowanym *Miejsce etnologii w procesie kształtowania współczesnej pamięci zbiorowej* badaczka zwróciła uwagę na kluczową w procesach tożsamościowych rolę pamięci zbiorowej, która stanowi fundament systemu wartości przesądzającego o postrzeganiu i rozumieniu świata przez jednostki lub grupy. Prof. J. Hajduk-Nijakowska podniosła również kwestię wpływu popularyzacji wiedzy etnologicznej, powstającej na skutek prowadzenia badań terenowych, na proces kształtowania się pamięci zbiorowych. Jednym z postulatów, które badaczka zaproponowała w swoim wystąpieniu, było wykorzystanie etnologii w celu przemodelowania programu wdrażania oficjalnej polityki pamięci do edukacji szkolnej. Wartością, którą nasza dyscyplina mogłaby wprowadzić do szkół, byłyby w tym kontekście przede wszystkim wiedza regionalna, eksponująca różne wspólnoty pamięci funkcjonujące w danym regionie.

Przedostatni referat należał do prof. Larysy Vakhniny (Zakład Folklorystyki Ukrainiejskiej i Zagranicznej Instytutu Sztuki, Folklorystyki i Etnologii im. M. Rylskiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy). W prezentacji *Inspiracyjna rola polskiej etnologii i antropologii kulturowej dla nauki ukraińskiej* prof. Vakhnina zarysowała naukowe relacje między polską a ukraińską szkołą etnologii i antropologii kulturowej. Badania prowadzone przez przedstawicieli polskich ośrodków naukowych w zakresie ludoznawstwa rozszerzają obszary ukraińskiej etnologii w kontekście europejskim oraz stanowią inspirację dla studiów polonistycznych i porównawczych. Badaczka zwróciła uwagę na efekty owocnej współpracy między innymi z prof. Anną Brzozowską-Krajką, prof. Jerzym Bartmińskim czy prof. Anną Engelking. Prof. Vakhnina podzieliła się również refleksją na temat stanu ukraińskiej etnologii i folklorystyki, które znajdują się obecnie w sytuacji zagrożenia. Problematiczne jest na przykład istnienie odpowiednich katedr na ukraińskich uniwersytetach. Podobną sytuację możemy zaobserwować również w Polsce, gdzie etnologia i antropologia kulturowa zniknęły ze spisu dyscyplin naukowych. Tymczasem, jak

zauważyła prof. Vakhnina, dyscypliny te nadal zostają naukami, które odgrywają znaczącą rolę dla zachowania własnej tożsamości – nie tylko jednostkowej i grupowej, lecz także narodowej.

Jako ostatni w sesji pierwszej wystąpił dr hab. prof. UMK Piotr Grochowski (Katedra Kulturoznawstwa UMK). W referacie zatytułowanym *Rola etnologii i folklorystyki w rozwoju polskich ruchów rodzimowierczych* badacz skoncentrował się na wykazaniu relacji między środowiskami rodzimowierczymi a polską etnologią i folklorystyką. Relacja ta, jak zauważył prof. Grochowski, działa w obie strony. Nie tylko rodzimowiercy przetwarzają istniejące źródła i opracowania etnologiczne na potrzeby rekonstruowania wierzeń, praktyk obrzędowych czy przygotowywania imprez popularyzujących wiedzę o kulturze Słowian. Naukowcy także, swoją działalnością i niekiedy angażowaniem się w wydarzenia organizowane przez grupy rodzimowiercze, wpływają na ich wyobrażenie o religii przedchrześcijańskiej, a tym samym na współczesne wyobrażenie rodzimowierstwa w ogóle. Prof. Grochowski zwrócił uwagę na to, że pozostawione przez nas prace naukowe, książki i artykuły nie są zawieszonymi w próżni, zamkniętymi eksponatami, lecz dobrem ogólnym, do którego każdy ma dostęp, dzięki czemu same mogą stanowić źródło kolejnych zjawisk.

Wszystkie referaty zaprezentowane w ramach tej sesji posiadały wspólny mianownik, który stanowił jednocześnie główną oś rozważań całej konferencji – zaangażowanie etnologów i antropologów w przestrzeniach pozanaukowych i pozaakademickich. Z jednej strony wiedza, którą nabywamy ramach prowadzonych przez nas badań terenowych może – jak wykazała m.in. dr K. Majbroda – zostać wykorzystana do szeroko zakrojonych projektów aktywizujących mających na celu rozszerzenie treści edukacyjnych w Polsce. Z drugiej – co przedstawił w swoim wystąpieniu prof. Piotr Grochowski – musimy być świadomi tego, że dokonania wielu pokoleń etnologów i folklorystów tak czy inaczej mogą stanowić inspiracje do różnego rodzaju praktyk społecznych. Powyższe stwierdzenia rodzą dwa wnioski. Po pierwsze, jako badacze jesteśmy w posiadaniu wiedzy i narzędzi, które pozwalają nam na rzetelne edukowanie polskiego społeczeństwa w zakresach, którymi się zajmujemy, niezależnie od tego, czy jest to niematerialne dziedzictwo kulturowe, procesy migracyjne, pamięć zbiorowa czy rodzimowierstwo słowiańskie. Po drugie, bez względu na to, czy podejmujemy działalność popularyzacyjną czy nie, powinniśmy być świadomi wpływu, jaki nasz dorobek naukowy ma na jednostki lub grupy, które z niego korzystają.

Drugą sesję konferencji rozpoczęła dr hab. prof. UŁ Katarzyna Kaniowska (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UŁ), wygłaszając referat pt. *Spoleczna rola antropologa – powinność a zaangażowanie*. Podczas przemówienia prof. Kaniowska poruszyła kwestię przeplatających się ról antropologa – naukowej oraz społecznej. Pojawiły się pytania: Co oznacza być zaangażowanym dla człowieka nauki? Kim jestem jako antropolog angażując się w różne przedsięwzięcia? Profesor zwróciła również uwagę na oczekiwania społeczne stawiane ludziom nauki, od których wymaga się stawiania pewnych sądów, co kłóci się niejako z postawą antropologów bazujących na refleksyjności i poznawaniu poprzez doświadczenie. Antropolodzy, zdaniem prof. Kaniowskiej, plasują się między technologami, ze względu na posiadane narzędzia, a mędrkami, których zadaniem jest formułowanie wiedzy. Wniosek płynący z referatu to trudność określenia tożsamości antropologa, ponieważ skupia on w sobie różne role społeczne oraz naukowe. Wystąpienie zakończyło się słowami: „Biada tym, którzy nie będą chcieli wykorzystać naszej wiedzy!”. Kolejnymi prelegentkami były Anna Kurpiel i Marta Derejczyk, które związane są z Fundacją Ważka, Uniwersytetem Wrocławskim oraz Muzeum Etnograficznym we Wrocławiu. Podczas ich prezentacji pt. *Edukacja obok głównego nurtu – bliżej źródeł i wiedzy lokalnej. Przykłady działań na Dolnym Śląsku* poruszone zostały wątki mitu piastowskiego, niewypracowanego modelu mówienia o Dolnym Śląsku w podręcznikach szkolnych oraz koncepcji niepamięci, jako społecznie znaczących luk w kolektywnej pamięci.

Dr hab. prof. UO Teresa Smolińska (Uniwersytet Opolski) przedstawiła prezentację *Depozytariusze tradycji kulturowej na Górnym Śląsku*. Na podstawie informacji zebranych podczas badań terenowych przeprowadzonych wśród mniejszości niemieckiej, opowiedziała słuchaczom o zjawisku popularyzacji tradycji kulturowych, które sprawia, że zatracają one swoje pierwotne znaczenie. Następnie głos zabrała Magdalena Tobała-Feliks z Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego Oddział w Cieszynie, która przedstawiła referat *Animacja kulturowa środowisk lokalnych – mediacja na styku etnologii i performatyki*, powstały w oparciu o badania stroju cieszyńskiego. Ostatnie dwa z powyższych przemówień dały początek burzliwej dyskusji, podczas której zwrócono uwagę na to, aby jako badacz być czujnym i nie popadać w „eksperckość”, a także podkreślono specyfikę kultury jako czegoś zmiennego i ciągle ewoluującego.

Drugą część sesji rozpoczęli ks. Krzysztof Ordziniak oraz dr Małgorzata Strzelec z Diecezjalnego Sanktuarium Świętego Rocha w Mikstacie referatem *Rola Szkoły Świętego Rocha w Mikstacie w przekazie tradycji odpustowych – dotychczasowe doświadczenia i perspektywa na przyszłość*. Podczas wystąpienia ks. Krzysztof Ordziniak opowiedział o historii związanej ze szkołą św. Rocha oraz o obrzędzie błogosławieństwa zwierząt w Mikstacie, którego geneza sięga XVII wieku.

Następnie głos zabrała dr hab. prof. UAM Magdalena Ziółkowska-Kuflńska (Instytut Socjologii UAM), opowiadając o tym *Jak badać „trudne” tradycje i jak o nich mówić? Kulturowe uwarunkowania i społeczne konsekwencje szkół tauromachicznych w Hiszpanii*. Przemówienie to wzbudziło duże zainteresowanie. Przedstawione zostały w nim trudności z jakimi spotyka się antropolog badający zjawiska wzbudzające emocje i kontrowersje. Jako ostatnia wystąpiła mgr Karolina Echaust (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM). Temat jej przemówienia to: *Etnolog (nie) zaangażowany społecznie? – Płaszczyzny „bycia w terenie” z perspektywy ekologii kulturowej*. Przedstawione zostały wyniki pilotażowych badań przeprowadzonych przez mgr Karolinę Echaust. Na podstawie badań wśród bartników zwróciła ona uwagę na kwestie ekologiczne oraz wzajemne oddziaływanie na siebie badanego oraz badacza.

Sesję trzecią rozpoczęła dr Natalia Maksymowicz-Mróż (Zakład Etnologii i Antropologii Kulturowej, Uniwersytet Szczeciński) swoim referatem *Zaangażowanie edukatorów i animatorów regionalnych w ochronie tradycyjnej kultury Podhala*. Opowiedziała o instytucjach biorących udział w procesie ochrony kultury Podhala oraz o regionalizmie jako ruchu społecznym. Przedstawiła skomplikowane relacje pomiędzy owymi instytucjami, mieszkańcami Podhala oraz przybyszami z zewnątrz.

Jako kolejna wystąpiła Małgorzata Jaszczółt (Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie) z referatem pt. *Etnograficzne reminiscencje filmowe w terenie. Powrót. Spotkania. Zderzenie. Plany na przyszłość*. Zaprezentowała projekt muzeum, który zakładał „oddanie” zdeponowanych w muzeum treści terenowi. Polegał on na powrocie do miejsc przedstawionych na filmach z badań terenowych prowadzonych od lat 60. do 80. XX w. przez pracowników muzeum – Piotra Szackiego i Krzysztofa Chojnackiego. Autorka referatu opowiedziała o spotkaniach z lokalnymi społecznościami, o poszukiwaniach bohaterów filmów oraz przedstawiła fotograficzną dokumentację porównującą przeszłość z teraźniejszością.

Następnie dr hab. Joanna Minkszty (Muzeum Etnograficzne MNP) przedstawiła referat pt. *Wystawy, które mi odradzano: „Śladami Kanunu. Kultura albańska w wieloetnicznym Kosowie” i „[Nie]święte/Macewy codziennego użytku”*. Autorka opowiedziała o samych wystawach, ale także o skomplikowanym procesie ich tworzenia i przeszkodach, które napotkała na swojej drodze. Zwróciła uwagę na to, że wystawa powinna być angażująca społecznie i skłaniająca do refleksji. Ukazała szeroką gamę wydarzeń towarzyszących wystawom, takich jak prelekcje, panele dyskusyjne, warsztaty i lekcje muzealne dla dzieci i młodzieży. Wykazała przy tym, że prezentacja wyników badań etnograficznych może edukować i kształtować postawy społeczne.

Pierwszą część sesji trzeciej zakończyła dr Anna Sznajder z Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego Oddział w Krakowie. Jej referat *Rękodzieło dla seniorów – tradycje koronkarskie w Polsce i Wielkiej Brytanii w autoetnograficznym opisie* był przedstawieniem wstępnych rezultatów edukacyjno-animacyjnego projektu dla kobiet zajmujących się rękodziełem. Ukazała koronkarstwo jako hobby, spełniające również funkcję socjalizacyjną, łączące kobiety, które mogą spędzać razem czas i wymieniać się doświadczeniami. Poprzez koronkarstwo autorka przedstawiła także problematykę dziedzictwa kulturowego, transmisji tradycji oraz autoetnografii.

Po czterech wystąpieniach nastąpił czas na zadawanie pytań autorkom referatów. Były one punktem wyjściowym do ożywionej dyskusji pomiędzy uczestnikami konferencji. Pojawiały się uwagi, sugestie, a nawet pomysły na rozwijanie badań czy współpracę. Po owocnej wymianie zdań, uczestnicy udali się na przerwę.

Drugą połowę sesji rozpoczął Robert Garstka, pracownik Regionalnego Instytutu Kultury w Katowicach. Opowiedział on o projekcie, którego sam jest współrealizatorem, czyli o Mapie Obrzędowej Górnego Śląska. Projekt opiera się na badaniach etnograficznych przeprowadzonych na terenie województw śląskiego i opolskiego. Prezentuje żywe zwyczaje i obrzędy doroczne, np. Klekotanie czy Wodzenie niedźwiedzia. Badacz opowiedział o projekcie oraz przedstawił materiały audiowizualne związane z powyższymi obrzędami.

Jako kolejna wystąpiła dr hab. Natalia Bloch (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UW) z referatem pt. *Ku niesedentarystycznej antropologii publicznej – uchodźca/migrant, czyli kto?*, w którym skupiła się na zagadnieniu zmiany perspektywy postrzegania migrantów przez pryzmat kategorii „Innego”. Opowiedziała o tym poprzez omówienie

projektu „Wszyscy jesteśmy migrantami. (Od)zyskiwanie pamięci migracyjnej”, w ramach którego studenci dostarczyli spóźnione o 125 lat listy polskich emigrantów ze Stanów Zjednoczonych i Brazylii z końca XIX w. Badania zaowocowały stworzeniem wystawy oraz książki z reportażami.

Jako ostatnia o swojej działalności opowiedziała Hanna Billert, przedstawiając swój projekt „obwoźnego muzeum”. Stara się ona docierać z wystawą prezentującą zwyczaje ludowe do miejsc, w których mieszkają ludzie nieodwiedzający muzeów z różnych powodów, np. dużej odległości od miast, ale także na różnego rodzaju festyny i lokalne imprezy. Również ta część sesji zakończyła się ożywioną dyskusją, pełną wymiany uwag, pomysłów i doświadczeń.

Na zakończenie konferencji odbyła się sesja warsztatowa. Jako pierwszy odbył się warsztat dr Aleksandry Paprot-Wielopolskiej z Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” zatytułowany „Dlaczego warto dokumentować historie lokalne? Oral history w działalności instytucji i społeczności lokalnych”. Podczas warsztatów uczestnicy mieli możliwość zapoznania się z projektami prowadzonymi przez Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” oraz o specyfice wykonywanej tam pracy. Część warsztatów stanowiły prace w grupach, które kończyły się sesjami plakatowymi. Były to zadania na skojarzenia oraz na wykorzystanie nabytej wiedzy. Dużo czasu zostało poświęcone na analizę materiałów audio oraz wideo pochodzących z archiwum Ośrodka, aby na ich podstawie omówić dobre i złe techniki prowadzenia wywiadów. Głównym celem warsztatów było udoskonalenie umiejętności prowadzenia wywiadów, ze szczególnym uwzględnieniem pracy z osobami starszymi. Prezentacja obejmowała również kwestie techniczne takie jak przygotowanie i obsługa urządzeń rejestrujących oraz dobranie odpowiednich parametrów. Uczestnicy otrzymali dużą dawkę wiedzy teoretycznej niezbędnej do prowadzenia praktyk terenowych.

Drugą propozycją były zajęcia pt. „Eksperyment i prowokacja w rozbijaniu stereotypów. Trening obcości” prowadzone przez Witolda Przewoźnego i Olę Stobiecką-Rozmiarek. Były one związane z wystawą „Romowie ≠ Cyganie”, która miała na celu wzbudzenie refleksji na temat stereotypowego postrzegania, w tym wypadku grupy etnicznej, jaką są Romowie. Uczestnicy warsztatów mogli zobaczyć uproszczoną wersję wystawy i omówić między sobą przedstawione na niej treści. W interaktywnej części warsztatów zaprezentowana została technika dramy, polegająca na wypróbowywaniu nowych zachowań poprzez wchodzenie w konkretne role. Pomaga ona w osiągnięciu swobody i przepracowaniu

trudnych tematów w bezpiecznych warunkach. Uczestnicy poznali teorię prowadzenia zajęć z dramą, ale także wzięli udział w „rozgrzewce”, która pozwoliła im w praktyce zaznajomić się z działaniem danej techniki oraz lepiej się poznać. Prowadzący w zrozumiwały i interesujący sposób przekazali treści, jakimi się zajmują, a same warsztaty zaangażowały uczestników – intelektualnie oraz emocjonalnie. Przedstawione treści i umiejętności dla każdej z osób były z pewnością rozwijające zarówno pod względem prywatnym, jak i zawodowym.

Ostatnim warsztatem, na który zapisać się mogli uczestnicy i uczestniczki konferencji, był „Field recording: warsztaty pogłębionego słuchania” z dr hab. prof. UAM Agatą Staniszą. Jednym z zainteresowań badawczych prowadzącej jest antropologia dźwięku, na którą składają się m.in.: foniczne doświadczenie rzeczywistości, realizacja etnografii poprzez dźwięk, audiosfera miasta, fieldrecording, podcasting i reportaż etnograficzny. Podczas warsztatów uczestnicy mieli okazję zapoznać się z podstawami teoretycznymi tej subdyscypliny oraz na własną rękę, z pomocą profesjonalnego sprzętu, doświadczyć pogłębionego słuchania. Elementem warsztatów była refleksja nad funkcją dźwięku zarówno w krajobrazie kulturowym jak i we własnym życiu codziennym. Następnie, po zaznajomieniu się z akustemologicznymi podstawami teoretycznymi, uczestnicy przeszli szybki kurs nagrywania dźwięku profesjonalnymi recorderami, z którymi wyszli w teren. W części praktycznej warsztatów zadaniem uczestników było nagranie określonych dźwięków i późniejsza ich analiza. Prof. Agata Stanisza nie tylko nauczyła zainteresowanych refleksji nad audiosferą krajobrazu kulturowego, lecz także zainspirowała ich do wykorzystania tej perspektywy we własnych badaniach naukowych.

Po zakończeniu merytorycznej części konferencji dla jej uczestników przewidziano atrakcje w postaci zwiedzania wybranych obiektów muzealnych. 21 września – w sobotę – odbyła się wycieczka do Muzeum-Zamek Górków w Szamotułach oraz Wielkopolskiego Parku Etnograficznego w Dziekanowicach. Następnego dnia grupa odwiedziła Muzeum Etnograficzne w Poznaniu, mając możliwość zapoznania się z m.in. z wystawą czasową „Ty Bambrze”, która stanowi część obchodów 300lecia przybycia osadników z Bambergu do Poznania.